

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך כד, תשל"ג

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

לניבים מן הסוג הזה שייכים צירופים כגון לאו מילתא
 זוטרתא היא, נתכרמו פניו, שקל למיטרפסו, (במקור הארמי:
 שקליה למיטרפסיה), אכל קורצא. אולם בצדם של אלו מרובים
 הצירופים האידיומאטיים, העשויים לשרת אותנו היטב אף
 בלשון יום-יום. יתרונו של הניב בכך, שהוא מצטיין בעומק
 של משמעות ובשלל אסוציאציות, אשר שום מלה בודדת או
 צירוף חופשי של מלים לא יצליחו לבטאם. למשל, האם אפשר
 למצוא תחליף נאות לניב בדחילו ורחימו, המשובץ במשפט זה:
 "בדחילו ורחימו קיבלתי עליי את המשימה הקשה"? אין
 ספק, כי "תרגומו" של הניב לעברית - "ביראה ובאהבה" -
 לא יבטא את מלוא המשמעות הטמונה בו.

(המשך יבוא)

יצחק אבינרי

עוד על "של"

ביד הלשון (עמ' 545-546) דנתי בפרטות בעניין
 תיבת של, והבאתי כמה ראיות לעצמאותה של תיבה זו,
 שגם בדורות קדמונים לא תמיד הייתה צמודה לתיבה שלאחריה.
 והנה בלשוננו לעם רכ"ט (עמ' 245-246), דן מרא' בנדויד
 בשאלה זו לאורן של כתובות, שנתגלו בבית-שערים, והוא
 מסיק, שגורלה של של העברית הוא כגורל ד או די בארמית:
 אם בארמית די תיבה לעצמה היא - הרי באותה תקופה
 הייתה גם של תיבה לעצמה, ואם נצמדה לתיבה שלאחריה

ונתקצרה והועמדה על ד בלבד - הייתה גם של צמודה,
ולא עצמאית.

רואה אני את דברי בנדריד, ומפאן אף ראה נוספת
להשתלשלות התיבה של ממזל עצמאות למזל צמידות. והראיה
היא - משמעותה השנייה של ד, המשמשת, כידוע, לא רק
במובן "של", אלא גם במובן "אשר", "ש": "אלהיא די שמיא
וארקא לא עבדו" (ירמיה י, יא); "אמר לה די השפחת גבר
מן בני גלותא די יהוד" (דניאל ב, כה) - הרי בפסוק זה די
בשני המשמעות: גם במובן "אשר" (ש) גם במובן "של".
אבל לאחר שבארמית שבתלמוד נתקצרה תיבת די במובן
"אשר", "ש", והועמדה על אות אחת ד (דאמרינן, דקסבר,
דאזיל וכד'), התחילה אות ד בלבד לשמש גם במקום "של"
(דחספא, דפרזלא; לא כבמקרא: די חספא, די פרזלא).
ומשום זה השווה גם בעברית דינה של תיבת של לדינה של
ש, אשר, ואת שתיהן התחילו לחבר לתיבה שלאחריהן.

לפי השערת נמצאנו למדים מפאן, מדוע בכתובות מימי
בר-פוכבא אין תיבת של מחוברת לתיבה שלאחריה, שכן עדיין
לא גברה כל כך בימים ההם השפעת הארמית שבתלמוד.

די במובן "אשר", "ש" לא תימצא כמעט כלל בארמית
מאוחרת. פעין דוגמה יוצאת דופן אני רואה את "הא לחמא
עניא די אכלו אבהתנא". ואף כאן, בתכלאל התימני דאכלו,
שכן בניקוד התימני גם תיבת של מחוברת לעולם עם התיבה
שלאחריה.

לאחר שעם כל העושר שהעניקה - ועוד תעניק - לנו
הארמית פטורים אנחנו מהיות משועבדים לה, לפיכך גם

אין לשעבד תיבת של ולעשותה כחלק מן התיבה שלאחריה.
דבר זה מביא גם תרבה מבוכה ואי־הבנה, כפי שביררתי
לאורן של דוגמאות מן המשנה המנוקדת ע"י חנוך ילון ז"ל.
היטיב לעשות תלמידו מר יצחק שב טיאל, מעדת התימנים,
שנזכה, פי לא זה הדרך, ובמדרש רבה שניקד - תיבת של
עומדת לעצמה.

משה אור

הרטוריקה של כתבי הספורט

כל הלוקח בידי עיתון ספורט או את מדור הספורט
של אחד העיתונים היומיים (בייחוד עיתוני הערב), ירגיש
מיד, שהסגנון שלהם שונה מאוד, מבחינת קישוטי הלשון שבו,
מהסגנון העיתונאי הרגיל. ברצוני להתחקות אחרי סגנון זה
ולנסות לאפיין אותו בעיקר בהשואה לגורמה, המצויה
בכתיבה העיתונאית הרגילה, אך גם בהשואה לכתיבה
האמנותית.

א. הנורמה או דרגת האפס והסטייה ממנה
פ' גירו אומר, שהסגנון הוא סטייה המוגדרת באופן
כמותי ביחס לגורמה! אף האמרה המפורסמת "הסגנון הוא

P. Guireaud, Problèmes et méthodes de la statistique.,1

Paris 1960, p. 19.